

Informationskompetence i gymnasiet

Slutrapport

Projektets vision

*Vi ønsker en efteruddannelse for gymnasielærere og -
bibliotekarer, som sætter dem i stand til at facilitere udvikling
af gymnasieelevers informationskompetence, for at øge kvaliteten
af fremtidens ressourcer, der skal sikre akademisk arbejde og
vidensproduktion*

Indhold

Præsentation af projektet.....	4
Behovssituation.....	4
Formål og realisering.....	6
Beskrivelse af projektforsløbet	8
Evaluering.....	11
Er målene nået?.....	11
Succeskriterier.....	12
Barrierer og erfaringer.....	12
Produkter og resultater	14
Rapport.....	15
Curriculum.....	17
Sammenfatning.....	19
Formidling af projektets resultater.....	19
Omtale, anmeldelser og artikler	20
Konklusion.....	22
Perspektivering.....	23
Referenceliste.....	24
Bilag 1	25
A – Projektstatus for primo oktober 2009 – ultimo januar 2010.....	25
B – Projektstatus for primo februar 2010 – ultimo maj 2010.....	26

Præsentation af projektet

I 2005 startede en ny årgang af gymnasieelever under den nuværende gymnasiereform. Gymnasiereformen stiller krav til kvalificeringen af gymnasielevs informationskompetence, men hvor tydeligt fremtræder dette krav i reformen? Uanset tydeligheden stiller de nye krav som udgangspunkt mange gymnasielærere og gymnasiebibliotekarer over for nye udfordringer, og behovet for et efteruddannelsesstilbud, der styrker lærernes og bibliotekarernes kompetencer på området, er presserende.

På baggrund af denne situation har Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU) og Danmarks Pædagogiske Bibliotek (DPB) i samarbejde med Det Informationsvidenskabelige Akademi (IVA – tidligere Danmarks Biblioteksskole) lavet et forarbejde til at udbyde en efteruddannelse for gymnasielærere og -bibliotekarer med henblik på at kunne facilitere en udvikling af gymnasielevs informationskompetence. Projektet har bestået i at skabe overblik over viden på området og denne viden har nu udmøntet sig i en delrapport, et debatoplæg, en konference, medieomtale, artikler, et curriculum og nærværende slutrapport.

DPU, DPB og IVA har gerne med projektet villet understrege den langsigtede betydning af en styrkelse af gymnasielærernes, -bibliotekarernes og i sidste ende unges informationskompetence. Undersøgelser viser tydeligt, at de bedste universitetsstuderende er dem, der er kompetente i metodisk udvælgelse, håndtering og evaluering af information. Med det i mente er universiteterne og den fremtidige vidensproduktion afhængig af sin fødekæde, og opkvalificeringen af unge skal senest ske i løbet af den gymnasiale uddannelse. Ellers er der overhængende fare for, at store dele af en generation af unge får en utilstrækkelig og overfladisk informationsadfærd i forhold til at mestre et kompetent studieforløb.

Behovssituation

Udfordringerne inden for informationskompetence – forstået som praksis, hvor læring og informationssøgning knyttes sammen i en vidensskabende proces – er mange. Men i forhold

til informationskompetence som kontekstforbundet praksis er de til enhver tid tæt forbundet med:

- Den nye kontekst, som den enkelte uddannelses-, medie- eller skolekultur udgør på det pågældende tidspunkt.
- De nye medier – det vil sige de medier, som man på definerer som nye eller kommende vidensmedier på det pågældende tidspunkt.
- De regler og gode vaner og normer, der anses for gyldige i forbindelse med omgang med og produktionen af viden på det pågældende tidspunkt.

Ny kontekst

På den gymnasiale uddannelse har undervisere og bibliotekarer behov for at analysere og reflektere over både læringsmuligheder og barrierer ved de nye vidensmedier. Der er også brug for refleksion over unges veje til vidensdeling og skabelse af viden. Danske rapporter (Aggerbeck 2006) og aktuelle undersøgelser (Rosenstand 2007) peger netop på, at samarbejdet mellem gymnasielærere og -bibliotekarer kunne bane vejen for en vellykket integration af de nye vidensmedier i faglige forløb, som gymnasielærere i høj grad efterlyser.

Nye medier

De traditionelle vidensmedier som bogen, tidsskriftet og opslagsværket kan vurderes kildekritisk på baggrund af velkendte kriterier. Det har undervisere igennem årtier benyttet sig af og derved kunnet sikre undervisnings- og projektopgavematerialets kvalitet. Men de nye vidensmedier, som f.eks. wikipedia, blogs og digitale tidsskrifter, udvikler sig til vidensbærere, som skabes i fællesskab af mange deltagere.

Kildekritik og validitetskontrol

Kontrollen med disse nyere mediers videnskvalitet skabes først efter at et indlæg er lagt ud, nemlig i den kildekritik, som læserne udfører, eller – og måske mere væsentligt – i den kvalitets- og validitetskontrol, som skribenterne løbende udøver over for hinandens indlæg.

Dette præger også gymnasielærernes og -bibliotekarernes situation, hvad angår informationskompetence i relation til de nye vidensmedier. Sædvanerne, normerne og reglerne for omgang med disse vidensbærende materialer er sat til debat. Den sædvanlige garanti for en videnskvalitet er ikke længere til stede, og kriterierne for, hvad der er viden, udvikler sig, fordi viden i nye vidensmedier konstant er under forandring.

Sammenfattende har DPU, DPB og IVA med projektet villet pege på, at der er behov for en systematisk afklaring af, hvordan gymnasieskolens undervisning og vejledning kan tage højde for den nye kontekst og de nye medier med henblik på at forbedre elevernes informationskompetence, herunder kildekritiske og validitetssikrende kompetencer. Projektet har haft fokus på, hvordan en styrket informationskompetence opnås gennem at integrere brugen af nye medier i faglige og tværfaglige forløb, hvor der er et samspil mellem gymnasielæreren og gymnasiebibliotekaren for derigennem at give eleverne et større læringsudbytte.

Formål og realisering

DPU, DPB og IVA vil udvikle et kursus for gymnasielærere og -bibliotekarer, der kan understøtte faciliteringen af udviklingen af deres elevers informationskompetence. Med baggrund i projektpartnerens kombination af informationsvidenskabelig og pædagogisk indsigt er der skabt et overblik over området. Dette overblik er samlet og afprøvet på en erfaringsbaseret praksis hos gymnasielærere og -bibliotekarer, hvorigennem det videre arbejde er kvalificeret. Samlet er dette blevet til publiceringen af en rapport, og i den forbindelse er der afholdt en konference, som igen har kvalificeret det videre arbejde – nemlig denne slutrapport indeholdende et curriculum – på baggrund af hvilket, et konkret efteruddannelsesudbud kan udarbejdes.

Formål med projektet har med andre ord været:

- At undersøge status for informationskompetence i gymnasiet.
- At undersøge gymnasielæreres og gymnasiebibliotekarers holdninger til og anvendelse af nye vidensmedier med henblik på deres læringsmæssige og videndelmæssige potentiale.

- At gøre forarbejdet til udbud af en efteruddannelse for gymnasielærere og -bibliotekarer, som sætter dem i stand til at facilitere udvikling af gymnasieelevers informationskompetence, for at øge kvaliteten af fremtidens ressourcer, der skal sikre akademisk arbejde og vidensproduktion.

Beskrivelse af projektføreløbet

Projektet startede primo oktober 2009. I den første periode blev projektets konkrete form diskuteret og delvist fundet under opstartsmøder med forventningsafstemning, rollefordeling og allokering af ressourcer m.v.. Efterfølgende og frem til ultimo november blev der foretaget diverse søgninger på begrebet *informationskompetence* og relaterede begreber (se projektets delrapport, som beskriver det indledende arbejde, her https://pure.dpu.dk/ws/fbsretrieve/640/Delrapport_040310.pdf). Fra primo december til primo marts blev søgeresultater bearbejdet og rapporten *Informationskompetence i gymnasiet – et debatoplæg* blev udarbejdet. Denne proces bestod i en indsnævring af søgeresultatet til den litteratur, der kom til at danne grundlag for oplægget, afklaring af rapportens form, læsning af litteratur, diskussioner af litteratur samt en skriveperiode. I januar 2010 blev der afholdt fokusgruppe-interviews med gymnasielærere og gymnasiebibliotekarer fra Greve, Haslev, Holstebro, Nærum, Svendborg, og Aurehøj Gymnasium. Formålet med fokusgruppeinterviewene var, at få afprøvet det teoretiske grundlag rapporten opererer med på en erfaringsbaseret praksis. Resultatet kvalificerede de videre diskussioner af og arbejdet med rapporten.

Den 22. april 2010 blev projektets konference afholdt på DPU. Målgruppen for konferencen

Se publikationen

Informationskompetence i

gymnasiet – et debatoplæg,

programmet for konferencen,

videostreaming af oplæg, slides

og forslag til litteratur på

projektets hjemmeside

www.dpu.dk/info

var primært projektets målgruppe (gymnasielærere og -bibliotekarer), men også andre relevante organisationer med tilknytning til DEFF. I forbindelse med konferencen blev projektets rapport publiceret. Deltagersammensætningen for konferencen var følgende; bibliotekarer (40 stk.), gymnasielærere (13 stk.), studerende fra Danmarks Biblioteksskole og Ph.d.-studerende fra forskellige institutioner (7 stk.), andre i ledelses-

eller konsulentstillinger (18 stk.).

Talerne på konferencen var:

- Direktør Jens Thorhauge, Styrelsen for Biblioteker og Medier.
- Dekan Lars Qvortrup, DPU, Aarhus Universitet.
- Lektor Trine Schreiber, IVA.
- Prodekan for formidling Claus Holm, DPU, Aarhus Universitet.
- Lektor og forskningsleder Jette Hyldegaard, IVA.
- Ph.d.-studerende Erik Kruse Sørensen, Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.
- Lektor Peter Kaspersen, Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.
- Professor Olof Sundin, Institutionen Biblioteks- og Informationsvetenskap/
Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås.

Efter konferencen er der i projektgruppen afholdt møder om udformningen af det curriculum, der skal danne grundlag for udbuddet af en konkret efteruddannelse. Se dette nedenstående under "Curriculum".

Gennem hele projektforsløbet har der været afholdt styregruppemøder for projektet. Formålet med styregruppen har været den overordnede koordination af projektet, herunder organisationspolitiske spørgsmål, økonomi og projektets forløb. Styregruppen har bestået af Trine Schreiber (IVA), Hans Elbeshausen (IVA), Claus Holm (DPU), Jens Bennedsen (DPB) og Pia Hvid Tønnesen (DPB).

Der har været samlet forskellige ressourcer til gennemførelse af projektet, herunder til opstart, delrapport, fokusgruppeinterviews, rapport, konference, curriculum og organisering. Projektdeltagerne i de forskellige grupper har været:

- Lektor Trine Schreiber, IVA.
- Lektor Hans Elbeshausen, IVA.
- Prodekan for formidling Claus Holm, DPU.

- Overbibliotekar Jens Bennedsen, DPB.
- Forskningsbibliotekar Annegret Freidrichsen, DPB.
- Forskningsbibliotekar Vibeke Jartoft, DPB.
- Forskningsbibliotekar Elina Maslo, DPB.
- Projektleder Pia Hvid Tønnesen, DPB.

Evaluering

Den metode, der er valgt for evalueringen af projektet, er målevaluering - også betegnet resultatevaluering. Kort sagt er evalueringens kriterium, om projektets mål er nået. Baggrunden for valg af denne type evaluering er projektets karakter. Projektet er et forarbejde til udbud af en efteruddannelse, og effekter og lignende kan endnu ikke måles. Processen er løbende blevet beskrevet i form af afrapportering som følge af, at projektet er delvist finansieret gennem en ekstern bevilling, hvor dette er et krav. En målevaluering ses derfor som den optimale metode.

Er målene nået?

Da projektets mål (jf. projektansøgningen) er relateret til hele visionen og formålet med at indlede projektet – herunder også til de aktiviteter og effekter der ligger efter projektets afslutning – er det, der er målbart ved projektets afslutning, om projektets hovedaktiviteter er gennemført. Se bilag 1 for detaljer. Bilaget viser de statusrapporter, der er løbende er afleveret til DEFF i projektperioden.

Aktivitet	Er aktiviteten gennemført?
1. Informationskompetence-taksonomier scannes og 'best practice' undersøges	Ja – se mere om arbejdet i projektets delrapport
2. Delrapport om resultaterne af overblikfasen udarbejdes og offentliggøres på internettet	Ja – se rapporten her https://pure.dpu.dk/ws/fbspretrieve/640/Delrapport_040310.pdf
3. Resultaterne udmøntes i en rapport, der publiceres i forbindelse med projektets konference	Ja – læs rapporten på www.dpu.dk/info
4. Fokusgruppeinterviews afholdes	Ja – er afholdt i januar 2010
5. Konference afholdes	Ja – er afholdt i april 2010
6. Gymnasielærernes nuværende kompetencer og holdninger til informationskompetence og vidensmedier afklares	Ja – gennem undersøgelser, fokusgruppeinterviews og debat på konference er der dannet et indtryk af området, som ligger til grund for det videre arbejde
7. Gymnasielever inddrages og deres kompetencer og holdninger til området undersøges	Nej – se mere under afsnit "Barrierer"
8. Med udgangspunkt i den publicerede rapport analyseres den samlede empiri og curriculum for efteruddannelsesudbuddet udarbejdes	Ja – se mere under afsnit "Curriculum"
9. Slutrapport udarbejdes	Ja – nærværende rapport

Succeskriterier

Projektets succeskriterier er relateret dels til gennemførslen af hovedaktiviteterne og dels til hele visionen bag projektet. Relateret til det sidste er selve udbuddet af efteruddannelsen, som ligger efter projektets afslutning. De to kriterier, der er relateret hertil – efteruddannelsesforløb udarbejdes og kursusforløb udbydes – er endnu ikke opfyldt. Se nedenstående under ”Barrierer og erfaringer” hvorfor. Succeskriterierne er følgende:

- Delrapport udarbejdes.
- Fokusgrupper oprettes.
- Konference afholdes.
- Curriculum udarbejdes.
- Efteruddannelsesforløb udarbejdes.
- Slutrapport udarbejdes.
- Kursusforløb udbydes.

Barrierer og erfaringer

Inden projektet for alvor gik i gang – i ansøgnings- og opstartsprocessen – var der i projektgruppen en forventning om, hvordan projektet skulle forløbe. Denne forventning gik på at der udarbejdet state-of-the-art-reviews af begrebet informationskompetence. Når disse var fundet og gennemgået, var der et klart grundlag for det videre arbejde og rapportstrukturer m.v. var blot formaliteter, der skulle træffes beslutning om i gruppen. Det viste sig dog, at begrebet bliver brugt om mange forskellige forhold relateret til informationskompetence, og at der ofte i anvendelsen af det ikke er tale om en kompetence, men om mange andre og meget forskellige begreber. For at kunne efterfølge det overordnede formål med projektet blev omdrejningspunkt for rapporten *Informationskompetence i gymnasiet – et debatoplæg* mod forventning, hvordan begrebet kan anskues i sig selv. Denne proces krævede flere ressourcer i form af højere mødefrekvens og flere mandetimer end forventet. Dette alene betragtes som en barriere i forhold til gennemførslen af projektet. Selve processen var meget lærerig for de deltagende organisationer og de diskussioner og det arbejde den affødte, er et uvurderligt grundlag for at nå det endelige mål for projektet –

nemlig at udvikle af en efteruddannelse for gymnasielærere og -bibliotekarer, som sætter dem i stand til at facilitere udvikling af gymnasieelevers informationskompetence.

I projektgruppen var der en forventning om en større interesse for elevernes informationskompetence hos målgruppen af gymnasielærere. Gymnasiebibliotekarerne er i høj grad interesseret i emnet, da det rammer lige ned i de udfordringer, de står med i deres praksis. Der var ikke en oplevelse af manglende interesse hos gymnasielærere, men at emnet konkurrerer med mange andre emner, krav, forventninger og ikke mindst tiden. Dette ses som en af projektets og det videre forløbs store udfordringer. I den sammenhæng er der identificeret to poler: Den ene, hvor holdningen er, at informationskompetence udelukkende er noget, man 'henter' på biblioteket, og ansvaret for udviklingen heraf hviler på bibliotekaren eller den enkelte elev selv. Og den anden pol, hvor holdningen er, at udvikling af informationskompetence er en naturlig del af et fag, og at den ikke er en særskilt kompetence, men udgør en del af studiekompetencen og det at studere i det hele taget. Her betragtes ansvaret som et fælles, nemlig at underviseren gennem fagets metode gerne i samarbejde med en bibliotekar har ansvaret for at udvikle eleverne informationskompetence, at den enkelte elev har ansvar (og mulighed for) at udvikle kompetencen gennem rent faktisk at benytte de ressourcer, der stilles til rådighed og sidst, at det enkelte gymnasium gennem lovgivningen om studiekompetence i gymnasiet er forpligtiget, at denne udvikles. Disse poler ses som et udtryk for forskellige lærerroller og er på den måde også knyttet til den enkelte læreres opfattelse af sin egen rolle.

I rapporten *Informationskompetence i gymnasiet – et debatoplæg* er grundlaget identificeret for, at der skal ske udvikling af informationskompetencen gennem undervisningen og at der mere eller mindre eksplicit skal testes kvalifikationer på området ved gymnasiets eksamener. – Men det synes ikke nok. Hvordan får vi så gymnasielærere til at blive nysgerrige på emnet, så de får interesse for at inddrage det som en helt naturlig del af deres undervisning? Skal der nødvendigvis være en mere overordnet strategi for hele gymnasieområdet i form af lovgivning, der regulerer området for, at det får mere fokus og bliver 'interessant'? En væsentlig erkendelse, i forbindelse med projektet, er, at der skal betydelig annoncering til for at nå ud til målgruppen af gymnasielærere, og at personlige kontakter og opfordringer i den sammenhæng er en meget væsentlig del af at få budskabet ud til målgruppen.

Som nævnt i ovenstående krævede projektet flere ressourcer i form af mandetimer end forventet. Dette gjorde at den planlagte intervention med gymnasieelever måtte aflyses. Det ville have været et stort aktiv for projektet at have den del med, men på baggrund af de indsamlede erfaringer med hvor lidt fokus området har i gymnasieskolen som sådan, var det vurderingen, at det var det optimale område at skære på ressourceforbruget af mandetimer.

Det konkrete udbud af efteruddannelsen ligger udenfor projektets ramme, men er relateret til visionen bag. Det var forventet inden projektstart at ved projektets afslutning, var der et konkret udbud parat, og at der ville blive gennemført to kurser i efteråret 2010. I projektansøgningen var der vist et forventet budget for denne del, hvor forberedelse, løn og omkostninger ved afholdelse var budgetteret til at kunne dækkes af deltagerindtægter. Ved projektets afslutning er den praktiske planlægning ikke foretaget, og der er derfor ikke et konkret udbud parat. Det har to årsager. For det første, er vurderingen, at en væsentlig del af målgruppen ikke har særlig stor interesse for emnet, som nævnt tidligere. Der kan derfor ikke stilles nogen garanti for, at deltagerindtægterne kan dække udgifterne ved forberedelse og afholdelse, da deltagerantallet alt andet lige er en ubekendt faktor. For det andet, er de deltagende organisationers økonomiske og ressourcemæssige situation i øvrigt sådan, at der ikke er mulighed for egenfinansiering af de udgifter, der ikke dækkes af deltagerindtægter. Det efterfølgende arbejde, efter projektets afslutning, afhænger derfor af, om der kan skaffes eksterne midler til den konkrete forberedelse, annoncering, løn til undervisere og den praktiske del af selve afholdelsen. På den baggrund er succeskriterierne om den konkrete planlægning og selve udbuddet ikke opfyldt.

Produkter og resultater

De konkrete produkter af projektet er, som tidligere nævnt, en delrapport, som giver en status på området og dokumenterer det indledende arbejde, rapporten *Informationskompetence i gymnasiet – et debatoplæg*, en konference og nærværende slutrapport indeholdende curriculum.

Rapport

Nedenstående ses sammenfatningen for rapporten *Informationskompetence i gymnasiet – et detbatoplæg*. Den viser de konklusioner, der drages for rapporten og lægger op til diskussion i en hverdag, hvor gymnasieelevers informationskompetence er relevant.

Informationskompetence er udråbt som det 21. århundredes – det digitale samfunds – nøglekompetence. Samtidig ved vi fra udenlandske og danske undersøgelser, at det kniber med at udvikle denne kompetence på tilstrækkeligt højt niveau – for tilstrækkeligt mange. Godt nok er mange mennesker i stand til at google, men googling er ikke godt nok. De mest bekymrede taler om, at vi er vidner til en digital analfabetisme. Er det tilfældet, står vi over for to presserende problemer:

- 1) udvikling af en ny basisfærdighed på et for lavt niveau, og
- 2) skabelsen af ulighed på linje med, hvad vi kender til, når vi diskuterer ulighed i forhold til læsefærdigheder.

Men hvorfor er uddannelsesinstitutionerne – fra folkeskolen over gymnasieskolen til videregående uddannelser – træge med hensyn til at implementere brugen af it-isenkram i undervisnings- og læringsammenhænge? Er vi ofre for en naiv forestilling om, at tilstedeværelsen af it i sig selv vil skabe en kompetent brug af denne? Er det ren dovenskab – fra såvel læreres som elevers side – i forhold til at sætte sig ind i de muligheder, nye medier giver for at søge information og viden? Eller er det en kombination af dumhed og dovenskab, som er på spil? Svært at svare på. For det er en lige så stor myte, at IT er negativ i sig selv som, at IT's blotte tilstedeværelse skulle være positiv i sig selv – ikke alle unge fra google-generationen er specielt IT-kyndige! Men hvad er så på spil?

Oplæggets *del 1* foreslog at se nærmere på grundlæggende forskellige tilgange til informationskompetence for at få øje på de konflikter, der kan være blokerende for en udvikling af en sådan kompetence på højt niveau. Konkret beskriver oplægget en undervisningsdiskurs og en læringsdiskurs som to vidt forskellige – og til tider – konfliktende måder at forstå informationskompetence på. I hvilket omfang bliver den enkelte elevs brug af – og læring ved hjælp af – nye søgemedier for eksempel hæmmet af en klassisk undervisningsdiskurs, hvor lærere og bibliotekarer på forhånd har defineret, hvad der er

væsentlig og interessant information og viden for elever? Og endnu mere generelt: Hæmmer en klassisk undervisningsdiskurs det danske samfunds bestræbelser på at uddanne moderne videnarbejdere, der mestrer en hurtigere og mere original omgang med information og viden? Under alle omstændigheder er det i en årrække blevet varslet, at videnssamfundet efterspurgte personer med kompetence til at samarbejde med andre om projekter – men hvad nu hvis den træge gennemslagskraft hænger sammen med en traditionel undervisnings- og informationssøgningskulturs dominans? Under alle omstændigheder er det en forklaring, der enten supplerer eller erstatter dumheds- og dovenskabsforklaringen.

Oplæggets *del 2* fokuserede på informationskompetence i gymnasieskolen. Også her ved vi fra undersøgelsen *Gymnasieelever og biblioteker* (Pors 2007), at langt de fleste gymnasieelever er enige i, at de foretrækker at søge efter information og litteratur ved hjælp af Google eller andre generelle søgemaskiner. Men hvorfor får de ikke en anden opfattelse i gymnasiet? Hænger det sammen med, at gymnasiet ikke har en tilstrækkelig tydelig – tvingende og sammenbindende – ambition om at gøre gymnasieelever informationskompetente? I oplægget bliver dette spørgsmål nærliggende, da der alene eksisterer en vejledende ambition om stadig større informationskompetence hen over de tre gymnasieår. Men hvorfor ikke have en ambition om at udvikle gymnasiet til at repræsentere moderne informationssøgningskultur, hvor elever først bliver informationskvalificerede, siden hen informationskompetente for til slut at blive informationskreative? Det ville formentlig også bidrage til at forny gymnasiets dannelsesmålsætninger, så vi kunne komme til at tale om, i hvilket omfang gymnasiet danner den myndige medieborger og uddanner det lærende menneske, der kan håndtere et IT-faciliteret studie- og videnarbejde.

Ser vi på forskellige cases fra gymnasieskolen, indikerer de, at underviseren stadig har autoriteten i forhold til at afgøre, hvilke informationer der har troværdighed. Eleverne anvender en traditionel måde at vurdere informationskilders troværdighed på, også selv om de udmærket kender til andre digitale mediers alternative publiceringsgrundlag og -muligheder. Groft sagt er læsning af – og søgning i – hele bøger stadig den lærerautoriserede standard for processen, før en danskopgave skrives, i hvert fald for så vidt tiden tillader det. Det skaber almindannede elever, men skaber det studie- og informationskompetente elever parate til det 21. århundredes digitale samfund?

Med ovenstående sammenfatning er det klart, at der må skabes mere fokus på informationskompetence i gymnasiet. Hvordan gør man så det? Et bud kan være gennem efteruddannelse, som projektet her ligger op til. Men hvordan opbygges en efteruddannelse så effekten bliver en udvikling af gymnasieelevers informationskompetence? Nedenstående ses projektgruppens bud på et curriculum som både favner resultaterne relateret til projektets formål (status for informationskompetence og gymnasielæreres og gymnasiebibliotekarers holdninger til og anvendelse af nye vidensmedier med henblik på deres læringsmæssige og videndelmæssige potentiale) og behovssituationen (tidligere defineret under overskrifterne Ny kontekst, Nye medier og Kildekritik og validitetskontrol).

Curriculum

Efteruddannelsens målgruppe er gymnasielærere og -bibliotekarer tilknyttet som temas til AT-forløbene i gymnasiet. Da det ikke er alle gymnasier, der har bibliotekarer, er det ønskeligt, om det enkelte gymnasium vil engagere den eller de lokale folkebibliotekarer, der servicerer gymnasieeleverne. Eller omvendt – et folkebibliotek ser efteruddannelsen og kan opfordre det lokale gymnasium til at deltage.

Formålet med uddannelsen er at give en generel introduktion til området informationskompetence, udmøntet i praksisorienteret undervisning og gruppearbejde, der kan bidrage til at forbedre gymnasiernes AT-forløb. Forventningen er, at efteruddannelsen udbydes fire gange og målet er, at der deltager fem teams af fire personer pr. gang. Efteruddannelsens varighed er på fire kursusdage og har følgende indhold:

"Fra Google til gode AT-forløb"

Dag 1

- Velkomst
- Informationskompetence i gymnasiet – hvorfor?

Formiddag: "Fra Google til..."

Nettet all around. Hvad kan Google og hvad kan Google ikke? Hvordan bliver AT-forløbet bedre med og uden Google?

Eftermiddag: "...bedre AT-forløb"

- Videnskabsteori på tværs. Hvordan opfattes og håndteres videnskabsteori hen over de tre fakulteter i AT-forløb? Hvordan er dit syn på 'de andre'? Hvilke undervisnings- og læringsdiskurser knytter det an til?

Dag 2

Formiddag: Didaktisk brug af e-ressourcer 1

- Præsentation og anvendelse af tre teknologier (podcasts, smartbord, databaser, programmer til interaktion mellem lærere/bibliotekarer og elever)

Eftermiddag: AT-forløb udsat for e-didaktik 1

- Arbejde i teams omkring medbragte AT-forløb. Forløbene skal enten planlægges eller der skal ske en genfremstilling af allerede eksisterende forløb. Teams'ne vil have mulighed for sparring og vejledning af undervisere under arbejdet.

Dag 3

Formiddag: Didaktisk brug af e-ressourcer 2

- Præsentation og anvendelse af tre (andre) teknologier (podcasts, smartbord, databaser, programmer til interaktion mellem lærere/bibliotekarer og elever)

Eftermiddag: AT-forløb udsat for e-didaktik 2

- Arbejde i teams omkring medbragte AT-forløb fortsættes. Formiddagens indlæg omsættes til at kunne anvendes i praksis i undervisning og vejledning vedr. AT-forløb i de enkelte teams.

Dag 4

Formiddag: AT-forløb i spil

- Præsentation af AT-forløb i henholdsvis 1.g., 2.g og 3.g. fra de enkelte teams. Konstruktiv kritik fra undervisere.
- Afslutning

På efteruddannelsen vil der være undervisere både fra DPU og IVA (Det informationsvidenskabelige akademi - tidligere Danmarks Biblioteksskole), men forventeligt også fra Aalborg Universitet.

Afholdelsens af selve efteruddannelsen forventes faciliteret at IVA's kursus-og konsulentafdeling. Afdelingen har erfaring med den praktiske side af afholdelsen af denne type uddannelse for hele biblioteksområdet.

Sammenfatning

Ovenstående har gennem projektet udviklet sig til et tilfredsstillende resultat og samlet set har processen været en god udfordring for organisationerne og deltagerne på projektet. At forløbet ikke har været præcis som forventet, er blevet udnyttet som et kreativt mulighedsrum og grobund for organisatorisk læring. Det er ønskeligt, at produkterne kan overføres til andre organisationer, der kan få lyst til at arbejde med området og eventuelt bygge ovenpå projektets resultater. Curriculum står til fri afbenyttelse og projektdeltagerne videregiver gerne den opnåede erfaring, svarer på spørgsmål og uddyber det tilgængelige materiale.

Formidling af projektets resultater

De konkrete resultater nævnt ovenstående er alle formidlet til offentligheden. Delrapport, rapport og vides mulig dokumentation for konferencen ligger tilgængelig på nettet og konferencen åben for alle. Der er fra projektet indsendt artikler til fagbladet *Gymnasielæreren* og der har været bragt en artikel i fagbladet *Bibliotekspressen*. Efteruddannelsen bliver i sig selv et udtryk for projektets resultater. Endvidere har der været nedenstående omtale:

Omtale, anmeldelser og artikler

Alle links er lokaliseret den 14. juni 2010

Uddannelse.blogspot.com

<http://uddannelse.blogspot.com/2010/04/googling-er-ikke-nok-i-gymnasiet-gr.html>

Projekt EXAKT, Sverige - (Se under Dansk konferens 22. april)

<http://projektexakt.wordpress.com/>

Gymnasieskolen:

<http://www.gymnasieskolen.dk/article.dsp?page=23911>

Globale gymnasier:

<http://www.globalegymnasier.dk/?p=907>

Spilskole.dk

<http://www.spilskole.dk/bloggen/itemlist/tag/Digital%20dannelse>

EMU – relevant forskning:

<http://www.emu.dk/gym/fag/al/nyheder/forskning.html>

Desuden citeret (debat etc.):

Bibliotekspressen

<http://www.bibliotekspressen.dk/Bladet/2010/6/Debat.aspx>

Bibliotekarforbundet

<http://www.bf.dk/PdfViewer.aspx?url=http://www.bf.dk/sitecore/content/Bibliotekspressen/Bladet/2010/6/Debat.aspx>

Viden Danmark

http://www.videndanmark.dk/nyhedsbreve/Februar2_2010.htm

Trykte medier

Jest, Morten (2010) Omtale: "Debatoplæg: Googling er ikke nok – heller ikke i gymnasiet". I: Gymnasieskolen, nr. 9, s. 18

Holst, Charlotte (2010) "Google giver ukritiske elever". I: MetroXpress, torsdag d. 20.maj 2010, s. 6

Delrapporten er omtalt og citeret i:

Styrelsen for Bibliotek og Medier (2010) *Folkebibliotekerne i vidensamfundet. Rapport fra Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet*, København

http://www.bibliotekogmedier.dk/fileadmin/publikationer/rapporter_oevrige/folkebib_i_vidensamfundet/pdf/Folkebib_i_videnssamf.pdf

Artikel

Schreiber, Trine og Tønnesen, Pia Hvid (2010). "Googling er ikke nok – heller ikke i gymnasiet." I: *Bibliotekspresen*, nr. 13.

Konklusion

Hvis informationskompetencen – som en del af studiekompetencen – skal udvikles hos danske gymnasieelever, må der øget fokus på området. Med projektet relateret til nærværende slutrapport vil projektgruppen gerne understrege, at en lovgivningsmæssig præcisering vil kunne bidrage til en udvikling af gymnasieelevers informationskompetence.

Informationskompetence er et kendt begreb for enhver bibliotekar, men for gymnasielærerne er det ukendt eller relativt nyt. Er begrebet ukendt, er det muligt, at der i et eller andet omfang er fokus på informationskompetence, men ikke som en særskilt kompetence, der skal opøves eller udvikles. Gymnasielærere vurderes af projektgruppen at se sig selv stillet overfor krav og ressourcepres, således at udvikling af informationskompetence ikke rangerer særlig højt på prioriteringslisten over områder, hvor der i en gymnasiehverdag skal ske undervisning og læring, hvis bevidstheden på området overhovedet er til stede.

I relation til udvikling af informationskompetence hos danske gymnasieelever er der derfor brug for to ting. For det første er der brug for et øget fokus på, at informationskompetencen hos gymnasieleverne er for ringe. Det bliver ganske enkelt for svært for nogle af eleverne at gennemføre en uddannelse og det påvirker deres muligheder for et videre studieforb. Kvaliteten af det fremtidige akademiske arbejde og vidensproduktion bliver som følge heraf influeret. I forlængelse af dette er der brug for handling. Handling på det enkelte gymnasium. Denne handling ville være et krav, hvis der skete en præcisering af lovgivningen om udvikling af studiekompetencen – og herunder informationskompetencen – på de danske gymnasier.

Projektet, som denne slutrapport relaterer sig til, er et forarbejde til en efteruddannelse som i sidste ende skal bidrage til at ændre tendensen til et manglende fokus og prioritering og i sidste ende handling i forhold til at udvikle gymnasieelevers informationskompetence. Projektgruppen vil arbejde intenst på at finde finansiering til at konkretisere idéerne til en efteruddannelse og herigennem søge at indfri ønsket udtrykt i projektets vision: *"Vi ønsker en efteruddannelse for gymnasielærere og -bibliotekarer, som sætter dem i stand til at facilitere udvikling af gymnasieelevers informationskompetence, for at øge kvaliteten af fremtidens ressourcer, der skal sikre akademisk arbejde og vidensproduktion"*.

Perspektivering

Fra projektets start var der en forventning om en intervention med elever fra danske gymnasieskoler. Da projektet udviklede sig som ovenstående beskriver – herunder at fokus på informationskompetence er i skarp konkurrence med andre krav og elementer i gymnasielærernes praksis – blev interventionen valgt fra. Det var vurderingen, at fokus i projektet i højere grad skulle være på selve begrebet og på at få udviklet et godt, tidssvarende og relevant kursus for bibliotekarer og lærerteams tilknyttet AT-forløbene i gymnasiet. Projektgruppen har i høj grad vægtet begrebet ud fra et læringsperspektiv og set det som en afgørende kompetence der skal udvikles hos de danske gymnasieelever. Af denne grund er der på sigt belæg for endnu et samarbejde, hvor denne del bliver projektets fokus.

Næste skridt er en vurdering af mulighederne for en konkretisering af dette projekts resultater. Som nævnt skal der i første omgang findes finansiering til det videre arbejde, og her vil projektgruppen i første omgang indlede samtaler med DEFF om endnu en projektansøgning. Det er endvidere ønskeligt, at andre organisationer i DEFF-regi er interesseret i at arbejde videre med projektets resultater og eventuelt udbyde kurser på baggrund af det.

Referenceliste

Aggerbeck, M. og Harbo, K. (2006): *Samarbejde mellem bibliotek og uddannelse om formidling af informationskompetence*. København: DEFF. (Rapport fra delprojekt under DEFF-projektet: *Bibliotekerne som aktiv læringspartner – nye roller for forskningsbibliotekerne.*)
<http://www.deff.dk/showfile.aspx?IdGuid={24E967CB-27B1-4C70-BF1C-BECC800EE188}>

Pors, Niels Ole (2007): *Gymnasieelever og biblioteker. En undersøgelse af 998 elevers brug af biblioteker og informationsressourcer*. (Rapporter fra Biblioteksstyrelsen, 5). København: Biblioteksstyrelsen. <http://www.bs.dk/publikationer/rapporter/pors/index.htm>

Rosenstand, Maj; Karen Harbo og Lars Birch Andreasen (red.) (2007): *Fra information til læring. Bibliotek og uddannelse i vidensamfundet*. København: DEFF.
<http://rauli.cbs.dk/index.php/antologier/issue/view/224/showToc>

Bilag 1

Nedenstående ses i skemaform den løbende status på projektet, der i projektperioden blev indsendt til DEFF. Skema A dækker perioden 1. oktober 2009 – 31. januar 2010. Da projektets hovedaktiviteter blev revideret, er hele projektperioden beskrevet med gennemførte aktiviteter samt forventede tidspunkter for kommende aktiviteter. Skema B dækker perioden 1. februar 2010 – 31. maj 2010. Igen er der justeringer af hovedaktiviteter, så de forventede aktiviteter frem mod projektperiodens udløb er beskrevet med tidspunkt og indhold.

A – Projektstatus for primo oktober 2009 – ultimo januar 2010

Tidsplan	Hovedaktiviteter jf. ansøgning	Hovedaktiviteter - revideret	Realiseret og planlagt
Start: Primo oktober 2009 Slut: Ultimo november 2009	Informationskompetence-taksonomier scannes (internationalt), og best practice undersøges Delrapport om resultaterne af overblikfasen udarbejdes	Informationskompetence taksonomier scannes og 'best practice' undersøges Delrapport om resultaterne af overblikfasen udarbejdes	Ad. 1.+2. Ultimo november blev delrapporten over første fase af projektet offentliggjort på internettet. (Se mere her). Første fase er indledt med et systematisk review af begrebet (eller begreber relateret til) <i>informationskompetence</i> . Dette review er gennemarbejdet og har resulteret i en reduceret referenceliste, der danner grundlag for projektgruppens videre arbejde. På baggrund af gennemgang af undersøgelser og anden litteratur er der skabt et overblik over status på informationskompetence i gymnasiet eller det, der internationalt svarer til gymnasie-niveau. Denne gennemgang har ført til en ændret arbejdsgang.
Start: Primo december 2009 Slut: Ultimo februar 2010	Resultaterne fra overblikfasen udmøntes i et curriculum	Resultaterne fra overblikfasen udmøntes i en rapport, der publiceres i forbindelse med projektets konference	Ad. 3. I stedet for et beta curriculum arbejder projektgruppen lige nu på en rapport, der skal publiceres i forbindelse med projektets konference. Rapporten skal i sammenhæng med paneldebat og andre interventioner danne grundlag for udarbejdelse af det endelige curriculum.
Start: Primo marts 2010 Slut: Ultimo april 2010	Interventionsfasen starter, og der nedsættes fokusgrupper og inviteres til debatarrangementer. Konference afholdes. Gymnasielærernes nuværende kompetencer og holdninger til informationskompetence og vidensmedier afklares. Ligeledes inddrages den sekundære målgruppe, gymnasieleverne, i denne fase, og deres	Interventionsfasen er i gang og fokusgruppeinterviews er afholdt Konference afholdes Gymnasielærernes nuværende kompetencer og holdninger til informationskompetence og vidensmedier afklares Gymnasielever inddrages og deres kompetencer og	Ad. 4. Allerede i november 2009 blev interventionsfasen påbegyndt. I januar 2010 er der afholdt fokusgruppeinterviews med gymnasie-lærere og gymnasiebibliotekarere fra Greve, Haslev, Holstebro, Nærum, Svendborg, og Aurehøj Gymnasium. Formålet med fokusgruppeinterviewene var, at få afprøvet det teoretiske grundlag (der i udgangspunktet betragtes som status på informationskompetence i gymnasiet) på en erfaringsbaseret praksis. Resultatet er lige nu ved at blive bearbejdet og indarbejdet i ovennævnte rapport.

	kompetencer og holdninger til området undersøges.	holdninger til området undersøges	Ad. 5. Den 22. april 2010 af holdes projektets konference på DPU. Målgruppen for konferencen er primært projektets målgruppe (gymnasielærere og –bibliotekarer), men også andre relevante organisationer med tilknytning til DEFF. Til konferencen som oplægsholdere indbydes nationale og internationale forskere, der har arbejdet med informationskompetence. Deres oplæg skal relatere sig til den rapport, der publiceres i forbindelse med konferencen. Ad. 6. Dette sker på baggrund af de løbende interventioner Ad. 7. Det påtænkes, at følge nogle gymnasieelevers informations-søgningsproces under en elektronisk terminsprøve i marts 2010. Dette er p.t. ikke endeligt afklaret.
Start: Primo maj 2010	Den indsamlede empiri analyseres og curriculum tilrettes i forhold til resultaterne I slutningen af interventionsfasen omsættes dette curriculum til et kursustilbud med progression i forhold til forskellige uddannelsesniveauer Slutrapport udarbejdes	8. Med udgangspunkt i den publicerede rapport analyseres den samlede empiri og curriculum for efteruddannelsesudbuddet udarbejdes	Ad. 8.-9. Beskrives i næste statusrapport.
Slut: Ultimo juni 2010		9. Slutrapport udarbejdes	

B – Projektstatus for primo februar 2010 – ultimo maj 2010

Tidsplan	Hovedaktiviteter jf. <i>Statusrapport 3. periode (september-december) 2009</i>	Hovedaktiviteter - revideret	Realiseret
Start: Primo december 2009	1. Resultaterne fra overblikfasen udmøntes i en rapport, der publiceres i forbindelse med projektets konference	Ad. 1. Denne fase er på baggrund af diskussioner af undersøgelsesresultater, revideringer af tekst og cirkulære skriveprocesser udvidet fra at slutte ultimo februar til ultimo marts.	Ad. 1. I stedet for et beta curriculum, som nævnt i projektansøgningen har projektgruppen udarbejdet rapporten <i>Informationskompetence i gymnasiet</i> . (Se rapporten her .) Rapporten blev publiceret i forbindelse med projektets konference den 22. april 2010. Rapporten, konferencens oplæg og fokusgruppeinterviews skal danne grundlag for en beskrivelse af, hvordan projektet peger fremad mod et efteruddannelsesudbud. Dette udbud beskrives i projektets slutrapport.
Slut: Ultimo marts 2010			
tart: Primo marts 2010	2. Interventionsfasen er i gang og fokusgruppeinterviews er afholdt		Ad. 2. Allerede i november 2009 blev interventionsfasen påbegyndt. I januar 2010 er der afholdt fokusgruppe-

Slut: Ultimo april 2010	3. Konference afholdes 4. Gymnasielærernes nuværende kompetencer og holdninger til informationskompetence og vidensmedier afklares 5. Gymnasielever inddrages og deres kompetencer og holdninger til området undersøges	Ad. 5. Denne intervention er ikke gennemført pga. tidsmangel. I denne sammenhæng har projektgruppen erfaret, at tidsplanen har været for stram, og det var ikke muligt at tilføje projektet flere medarbejderressourcer fra de involverede institutioner.	interviews med gymnasielærere og gymnasiebibliotekarer fra Greve, Haslev, Holstebro, Nærum, Svendborg, og Aurehøj Gymnasium. Formålet med fokusgruppeinterviewene var, at få afprøvet det teoretiske grundlag (der i udgangspunktet betragtes som status på informationskompetence i gymnasiet) på en erfaringsbaseret praksis. Resultatet blev bearbejdet var med til at danne grundlag for ovennævnte rapport. Ad. 3. Den 22. april 2010 blev projektets konference afholdt på DPU. (Se programmet her.) Målgruppen for konferencen var primært projektets målgruppe (gymnasielærere og -bibliotekarer), men også andre fra relevante organisationer med tilknytning til DEFF. I deltagersammensætningen var der en overvægt af bibliotekarer (40 stk.), men der deltog også gymnasielærere (13 stk.), studerende fra Danmarks Biblioteksskole og Ph.d.-studerende (7 stk.) og andre i ledelses- eller konsulentstillinger (18 stk.). Se projektets temaside fra konferencen her Ad. 4. Dette er sket gennem fokusgruppeinterviews og den øvrige kontakt med målgruppen i projektet.
Start: Primo juni 2010	6. Med udgangspunkt i den publicerede rapport analyseres den samlede empiri og curriculum for efteruddannelsesudbuddet udarbejdes	Ad. 6 + 7. Disse punkter slås sammen. I projektets slutrapport vil det fremgå, hvordan projektet peger fremad mod et efteruddannelsesudbud.	
Slut: Ultimo juni 2010	7. Slutrapport udarbejdes		